

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XVIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**PROCEEDINGS
of the XVIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**2023
Астана**

УДК 001+37
ББК 72+74
G99

«GYLYM JÁNE BILIM – 2023» студенттер мен жас ғалымдардың XVIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XVIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2023» = The XVIII International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2023». – Астана: – 6865 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-337-871-8

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001+37
ББК 72+74

ISBN 978-601-337-871-8

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023**

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Шығу туризмі және кіру туризмі-қай елдер туризм шығындарына көбірек сүйенеді? - TravelDailyNews International- [Outbound tourism vs inbound tourism - Which countries rely the most on tourism spend? - TravelDailyNews International](#)
2. Халықаралық туризмнің маңызды сәттері, 2020 жылғы басылым (tourlib.net) [International Tourism Highlights, 2020 Edition \(tourlib.net\)](#)
3. Туризмнің жаһандық және аймақтық көрсеткіштері (unwto.org)
4. Туризм Жаңа белгісіздікке тап болып, 2022 жылы сенімді түрде басталады (voyagesafriq.com)
5. Туризм (әлемдік нарық) (tadviser.ru)
6. И. Л. Федорова халықаралық туризм географиясы дәрістер курсы (1 бөлім) 1-89 01 01 Туризм және күндізгі және сырттай оқу түрлерінің қонақжайлылығы Брест 2020
7. Григорьева К.В. тұрақты инновациялық даму: жобалау және басқару // Ресейдің, Қазақстан мен Жапонияның тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуын компьютерлік модельдеу. – 2015. – №1. - Б. 55-67.
8. Полухина а. Н. Мари Эл Республикасында туризм саласының жұмыс істеу тиімділігін бағалау (2020 жылғы зерттеу нәтижелері бойынша) // экономиканы тиімді басқару: мәселелері мен болашағы: VI Бүкілресейлік ғылыми-практикалық конференция баяндамаларының материалдары. - Симферополь, 2021. - 76-81 б.

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF JAILAU TOURISM IN KAZAKHSTAN BASED ON INTERNATIONAL EXPERIENCE

Smail Akerke Toybekkyzyz

aqerke.smail@mail.ru

Master degree student of Tourism department, Faculty of Economics, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan
Scientific advisor – Agybetova Rina Yessimovna

Jailau is a place and area convenient for keeping livestock in summer. It is a pasture favorable for livestock. The seasonal nomadic path in Kazakhstan covered many lands, because the endless steppes are famous for their relative evenness, the availability of water bodies, the absence of many blood-sucking insects and the coolness of the windy weather on hot summer days.

As we know, the main task of the nomad of the Kazakh steppes is to preserve and increase the livestock. For all herdsman, summer is the most fertile time, because it saves them from severe winter frosts, snowstorms and ice. In order to feed the vitamin-rich soil with spring greenery, nomads with their herds rushed to those places where one could find fat pastures, good watering, coolness and the absence of midges - that is, to Jailau, summer pastures. Such Jailau, as a rule, were located: near the coast of large rivers like the Irtysh, Ishim, Ural, in the middle reaches of mountain rivers, with fairly wide river valleys - Ore and Southern Altai, in the mountainous and foothill regions of the Tien Shan, Alatau and in many other places in our country.

The following is a complete set of pastures in Kazakhstan, including historical places where mounds have been preserved (the place where the ancient Sakas and Scythians were buried).

Figure 1. Description of summer pastures and their uniqueness in the areas of present-day Kazakhstan.

Pasture diversity in Kazakhstan	
Natural landscape	Place name

In the forest-steppe zone	Northern Kazakhstan, Kostanay, Kokshetau and Pavlodar regions.
In floodplains of large rivers	Zhaiyk, Ural, Irtysh
In the upper reaches of the steppe rivers	Common mountains Syrt, Podural'sky plateau, Southern Urals, Mugodzh'ar, Torgaysky plateau, Kazakh hilly hills (Kokshetau upland, low mountains Ulytau, Kyzyltas, Niyaz-Ermentau, Bayanaul, Kyzyltau, Karkaralinsky, Shyngystau, Kanshyngys), Karatau;
In the upper part of the watersheds of steppe rivers and streams	River Tobyl, Zhem, Sarysu, Aksu
In the middle reaches of mountain rivers, with fairly wide river valleys	Rudny and Southern Altai, Saura, Tarbagatai, Dzhungarskiy Alatau, Ile/Zailiskiy Alatau, Terskey-Alatau, Kungei-Alatau, Zynsara/Ketmen ridges, Talasskiy Alatau, Ugamskiye ridges
<i>The table was taken from sources 1 and 2 and compiled all together by the author</i>	

Some of these and other most beautiful climatic and natural zones on the jailau are still used today. And here we have a unique perspective for the development of tourism. There is an opportunity to develop a new trend in tourism called Jailoo tourism using the natural landscape and local labor force.

How did this term come about? The birth of this new kind of authentic holiday was not much. In the early nineties of the last century, tour operators from Kyrgyzstan began to provide ethno tourism services for foreign tourists and called this process Jailoo tourism, because the service was offered with local shepherds, in yurts, and eating national dishes.

The pioneers liked this whole process of moving away from civilizations very much, and soon tourists and wishers from other Western countries began to join. Why did so many amateurs enjoy the whole experience and return to Jailoo consistently once a year?

More and more people in the world, coming to awareness, begin to rethink their relationship with nature, want to retire in it, get away from noisy metropolises. The flow of tourists who have formed an ecological thinking model is looking for new, eco-friendly places to stay. As an excellent choice in here was Jailoo tourism, which is actively developing in many countries in the world, including Kyrgyzstan, East part of Russia, Africa, South Africa.

This active type of tourism offers travelers primitive services, abandon civilizations for a while, experience the life of ancient citizens, aborigines, nomad people get closer to the stars and skies, eat folk cuisine and get acquainted with the peculiarities of culture and traditions. In this way, this process is moving from an active and extreme type of tourism to an ethnic one.

In this regard, we can note the huge potential for the development and growth of this area in our country. Using all the rich natural resources, we can subtly intertwine this transition with our great culture. At a time when such "wild" places, that is, remote places from the bustle of the city and life, were visited only by scientists, specialized filming groups or expeditions, now ordinary, physically ready for such difficulties, travelers enjoy the creation of this business. And their number is growing every year.

Nevertheless, having a rich potential, valuable natural resources, unique flora and fauna, Kazakhstan will not be able to provide quality tourism services than its neighboring country. Even Kazakhstanis themselves prefer to rest in Kyrgyzstan than to use domestic services and develop domestic tourism. The reason for this is the lack of inconsistency in quality with the price or in general

the lack of quality of services. Lack of organization and poor marketing. Statistics from the source of the travel agency show that Kyrgyzstan annually receives up to 4 million tourists. Mostly Kazakhs come - 71%, Russians - about 13%. The goal of the current government is to serve 6 million tourists a year. [3]

Just as I noted earlier, this relatively new type of tourism is developing in African countries. In the savannahs of the continent, there are many areas with untouched nature. After all, tribes with prehistoric life and traditions live in these lands. But nevertheless, despite the many different stereotypes, African natives peacefully and cordially receive guests.

The organizers will explain to travelers what fruits and herbs can be eaten and how to collect and cook them. They will show and even teach how to make fire without using 21st century technologies like lighters or matches. Tourists can sing and dance to the rhythms of shaman drums or take part in ritual ceremonies. Travelers wishing to join African traditions must be prepared to live like the locals themselves, eat everything they eat, sleep in their conditions, that is, in huts, or briefly merge into the ordinary everyday life of the locals. [4]

South America is also rich in many places that modern man has hardly reached, and where some locals can live in primitive conditions.

In addition, a trip to South America can be extreme. The reason for this is the humidity of the air, a lot of tropical showers, a sharp continental climate, that is, sizzling heat and possible encounters with wild animals or poisonous insects. Nevertheless, the growth of tourists is not decreasing, but rather is evidenced by the annual growth. [5]

If we pay attention to the state of this type of recreation in our country, we will find out that there are some tours organized by the rest on jailau. Kok-Zhailau (“Green Pasture”) is one of the most popular jailoo centers in Kazakhstan. It is located just 10 kilometers from Alma-Ata in the Ile-Alatau State National Natural Park. [1] Jailau tours are also held in Burabay, a national natural park in the Akmola region.

But despite the presence of tourist natural places and landscapes as the above places, the number of objects for tourism in the zhailau, the organization arranged for such types of tourist services is very small. As noted in figure 1, there are a lot of convenient places for pasture in Kazakhstan, which our ancestors used many years ago.

I can also highlight other aspects that will affect the underdevelopment of an active type of recreation as Jailau tourism: the disinterest of local residents in hiking, ethno tours, preference for a passive type of tours (mostly by car), lack of infrastructure, good logistics, illiteracy in organizing tours, little interest in supporting tourism from the state and others.

For our country, support in the development of zhailau tourism will play a huge role not only in the economy, but also in the positive recognition of our country, due to the unique natural landscape, rich cultural heritage, the very philosophy of nomadism, zhailaua, wisdom in it.

Conclusion

Extreme tourists travel in the Siberian taiga, in the dangerous swamps of Russia, the Arctic tundra, in the deserts, in the mountainous regions of Southeast Asia. Over the past twenty years, Central Asia has become a new discovery for tourists. Boundless steppes, a sharp continental climate, the rejection of civilizations, foods that are saturated with vitamins and minerals, fresh mountain air, tourists can find all this and more in one well-organized tourism in our country in Zhailau. Thanks to the proper implementation of the presented opportunities, research, study of international experience, comparison, the use of suitable technologies with us, the development of a marketing move and, of course, competent organization and price matching, Zhailau tourism has a great chance to get a unique place in the tourism market, attract thousands of tourists annually.

Thus, we can say that jailau tourism is a very promising type of tourism, since the target audience is residents of megacities and large cities. In my opinion, the popularity of this type of

tourism will grow in proportion to the development of civilization and the introduction of technology in the world.

List of sources used

- 1 <https://ru.maptons.com/1429120>
- 2 <https://e-history.kz/ru/seo-materials/show/28860>
- 3 <http://www.stat.kg/ru/statistics/turizm/>
- 4 Iain Christie, Eneida Fernandes. - Tourism in Africa: Harnessing Tourism for Growth and Improved Livelihoods. 2019 year, 12 papers.
- 5 <https://www.globaldata.com/store/report/south-america-tourism-destination-market-analysis/>

УДК 338.48

ЕЛДІҢ ЖӘНЕ АЙМАҚТАРДЫҢ ІСКЕРЛІК ТУРИЗМ САЛАСЫН ДАМУДА КЛАСТЕРЛІК ТӘСІЛ НЕГІЗІНДЕ ТАЛДАУ

Трушева Ш. А.

trusheva750@gmail.com

PhD докторант, экономика факультеті, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ,
Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші - э.ғ.д., профессор Б.Ұ. Сыздықбаева

Біздің бұл тақырыпқа деген қызығушылығымыз, бір жағынан, Іскерлік туризм туризмнің ең тиімді және әртараптандырылған түрлерінің бірі болып табылатындығына негізделген. Екінші жағынан, көбінесе іскерлік туризм ұлттық экономиканың басқа секторлары үшін ынталандырушы рөл атқарады.

Market Research Company – көрмелік ғылыми-зерттеу орталығымен құрастырылған іскерлік туризм бойынша өңірлердің потенциал рейтингін бағалау әдісі негізге алынып Қазақстан өңірлерінің рейтингі SPSS бағдарламасының көмегімен жасалды (Statistical Package for the Social Sciences). Статистикалық талдау SPSS 26 (IBM inc.) бағдарламасында орындалды). Сандық айнымалылардың қалыпты үлестіру Заңына сәйкестігі Шапиро-Вилк W-тестімен, асып кетуді талдаумен және асимметриямен бағаланды. Сандық айнымалылар медиан (Me – median) және кватиль (Q1 – Q3) түрінде ұсынылған. Бақылауларды топтарға бөлу үшін Вард әдісі бойынша иерархиялық кластерлеу қолданылды. Айырмашылықтар $p < 0,05$ кезінде статистикалық маңызды деп танылды. Рейтинге көп факторлы талдау әдістемесі қолданылды. Әдістеме, дестинация потенциалын бағалайтын маңызды факторларды сипаттайтын әр түрлі көрсеткіштерді саралауға негізделеді. Талданатын көрсеткіштер бес топқа біріктірілген.

Бес топ көрсеткіштерінің салмақ коэффициенттерінің қосынды сомасының қосындысы арқылы интегралды рейтинг есептеледі. Салмақ коэффициенті эксперттік бағалау әдісімен тағайындалады, және оның мәндері кему ретімен орналастырылады.

Талдау Қазақстанның 14 аймақтары және республикалық маңызды 3 қаласы негізінде орындалды: Ақмола облысы, Ақтөбе, Алматы, Атырау, Батыс Қазақстан, Жамбыл, Қарағанды, Қостанай, Қызылорда, Маңғыстау, Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Түркістан, Шығыс Қазақстан облысы, Нұр-Сұлтан, Алматы, Шымкент қалалары.